

Länsstyrelsen
Norrbotten

Yttrande

Datum
2023-10-30

Diarienummer¹ (5)
10441-2023

Klimat- och näringslivsdepartementet
kn.remissvar@regeringskansliet.se

Yttrande över rapporten Kortare ledtider för elnätsutbyggnad – Utveckla arbetssätt och parallella processer

Er beteckning KN2023/03008

Länsstyrelsen har i yttrandet särskilt lyft kulturmiljöperspektivet då det inte har fått samma utrymme som naturmiljön inom regeringsuppdraget.

Då det i arbetet med regeringsuppdraget framkommit åtgärdsförslag som strider mot 2 kap Kulturmiljölagen (1988:950), KML, vill vi inledningsvis understryka att nätägaren inte får upphandla eller hantera arkeologisk utredning, utgrävning eller arkeologisk undersökning i Länsstyrelsens ställe. Detta, menar Länsstyrelsen, ska tydliggöras i rapporten.

Länsstyrelsens synpunkter

Förslag på åtgärder - allmänt

Länsstyrelsen anser att det är otydligt i redovisningen av åtgärdsförslag att se vilka som har förkastats och varför. Det är flera av de förslag som listas i avsnitt 3.4 som inte lyfts i kap 5 och 6 som förslag att implementera eller jobba vidare med men som inte heller tas upp i stycket om strukna åtgärdsförslag. Det bör med större tydlighet, på lämplig plats i rapporttexten, framgå att det i avsnitt 3.4 och i bilaga 4 (bruttolista åtgärder) finns förslag som är genomförbara och därför inte har bearbetats vidare i rapporten.

Ett av de åtgärdsförslag som listas i stycke 3.4.2, förslag 8, som beskriver att nätägaren upphandlar arkeologisk utredning i stället för länsstyrelserna, strider mot 2 kap. Förslaget har inte lyfts vidare i rapporten men det framgår inte att åtgärden inte är genomförbar utan lagändring, vilket Länsstyrelsen anser är en stor brist. Länsstyrelsen anser att förslaget, till exempel i kap 5.2.1, ska beskrivas som ett ogenomförbart förslag, för att undvika att det kommer lyftas fram som en ledtidsförkortande åtgärd i

framtiden. Det är Länsstyrelsen som i enlighet med 2 kap. KML bedömer om det krävs en arkeologisk utredning och som beslutar om arkeologiska utredningar och arkeologiska undersökningar. Denna myndighetsutövning kan inte överlåtas på nätägaren, Energimarknadsinspektionen eller annan part.

Ledtiden kan gällande fornlämningar och arkeologiska insatser inte förkortas med annat än att samråd om fornlämningar och ansökan om tillstånd till ingrepp i fornlämning lämnas in i god tid till Länsstyrelsen, att ett fullgott underlag tillsänds Länsstyrelsen och ökade personalresurser hos Länsstyrelsen.

Om Länsstyrelsen ställer krav på att en arkeologisk utredning ska genomföras bör den utföras i ett tidigt skede av planeringen så att resultatet kan användas som planeringsunderlag för nätägaren inför val av linjesträckning och val av lämpliga platser för tillfälliga markanspråk såsom arbetsvägar, etableringsytor et cetera. För att underlätta planeringen och korta ledtiderna rekommenderar Länsstyrelsen att den arkeologiska utredningen utförs inom en bred korridor eller, allra helst, inom de alternativa korridorer som utreds inför val av linjesträckning.

Om fornlämning berörs, och inte kan undvikas, ska företagaren ansöka om tillstånd till ingrepp i fornlämning hos Länsstyrelsen, som kommer att pröva frågan. Ett eventuellt tillstånd kan vara förenat med villkor om arkeologiska undersökningar.

Arkeologiska utredningar och undersökningar upphandlas av Länsstyrelsen och bekostas av den som ska utföra arbetsföretaget, här nätägaren.

Likt naturvärdesinventeringar, se nedan, är också de arkeologiska utredningarna och undersökningarna beroende av yttre faktorer så som tillgång till inventerare/undersökare med rätt kompetens och att undersökningarna behöver göras under vissa givna tidsfönster, för arkeologiska undersökningar då dagsljuset är tillräckligt och marken är tjal- och snöfri. Såväl Länsstyrelsens handläggning som planeringen inför och genomförandet av arkeologiska utredningar och undersökningar är tidskrävande.

Förslag 5.3.2 Tidig naturvärdesinventering och fältbesök

Länsstyrelsen ser en stor fördel med den föreslagna åtgärden, att nätägaren tar egna initiativ att genomföra naturvärdesinventeringar tidigt i processen och inte inväntar Länsstyrelsens rekommendationer kring detta i samrådet.

Det är en stor fördel om nätägaren i ett tidigt skede av planeringen även låter genomföra en kulturmiljöanalys eller kulturvärdesinventering så att

nätägaren kan planera för att i möjligaste mån undvika att beröra eller på annat sätt påverka kända forn- och kulturlämningar och värdefulla kulturmiljöer samt planera för hänsyn som behöver tas till dessa.

För att undvika sammanblandning med åtgärder enligt KML bör nätägaren vid beställning av en sådana underlag inte använda begrepp som exempelvis arkeologisk utredning och arkeologisk utredning etapp 1 eller etapp 2. Eftersom alla fornlämningar, kända som okända, är skyddade enligt KML får dylika uppdrag inte heller omfatta moment som kan skada eller ändra en fornlämning. Det är förbjudet enligt 2 kap. KML att utan tillstånd rubba, ta bort, gräva ut, täcka över eller genom bebyggelse, plantering eller på annat sätt ändra eller skada en fornlämning. Endast Länsstyrelsen får lämna sådant tillstånd.

Ibland utförs så kallade *frivilliga utredningar* inför ett arbetsföretag. Länsstyrelsen vill upplysa om att en sådan inte är att jämföra med en arkeologisk utredning enligt 2 kap. KML. Länsstyrelsen kan, trots att en frivillig utredning utförts, komma att ställa krav på en arkeologisk utredning som omfattar kart- och arkivstudier, fältinventering och utredningsgrävning. Om en frivillig utredning ändå utförs kan den bifogas som underlag till Länsstyrelsen vid samråd om fornlämningar.

I rapporten föreslås att nätägaren så tidigt som möjligt bör boka inventerare till naturvärdesinventeringar. Detsamma gäller för personer med bred kulturmiljökompetens, inklusive arkeologisk kompetens, som bör knytas till ledningsprojektet tidigt i planeringsprocessen

Förslag 5.3.5 och 5.4.2 dialog nätägare och länsstyrelserna

Länsstyrelsen ser fördelar med en ökad dialog utöver det formella samrådet enligt miljöbalken, eftersom dialogen kan leda till att rätt undersökningar genomförs och rätt underlag tas fram tidigt i processen. På så sätt skapas en tydligare bild av ledningsprojektet när samrådet inleds vilket torde leda till färre krav på ytterligare undersökningar och färre kompletteringsbehov längre fram.

Länsstyrelsen anser dock att åtgärden "ökad dialog" behöver vara mer uppstyrd, att det behöver vara tydligare vad en dialog kan innehålla och innebära. Länsstyrelsen ser en risk att nätägare och myndigheten inte har samma förväntningar kring hur mycket dialog som kan genomföras och vad länsstyrelsen kan bidra med i form av både underlag och rådgivning. Omfattande dialog kan leda till längre handläggningstider hos länsstyrelsen och olika förväntningar kan leda till att länsstyrelsen uppfattas som bromskloss. Det hade varit önskvärt med en tydligare styrning.

Det är viktigt att poängtera att en dialog efter länsstyrelsens samrådsyttrande ska syfta till att reda ut frågor från nätägaren om till

exempel omfattning på inventering eller liknande, om man inte har förstått vad som efterfrågats eller om man tror att krav på inventering/utredning har uppstått genom ett missförstånd. Dialog ska inte användas för att nätägaren ska argumentera för att slippa göra de åtgärder som länsstyrelsen krävt i samrådsyttrandet.

En ökad dialog kommer innebära en ökad arbetsbelastning hos Länsstyrelsen, och detta kräver utökad finansiering, vilket också lyfts i rapporten.

Tidigt samråd och dialog ska även omfatta kulturvärden och fornlämningar. Enligt 2 kap 10 § KML bör den som avser att genomföra ett arbetsföretag, här nätägaren eller dennes ombud, i god tid kontakta Länsstyrelsen för samråd om fornlämningar. Genom att samråda med Länsstyrelsen i god tid innan arbetet planeras att påbörjas och tillhandahålla ett fullgott underlag kan nätägaren bidra till kortare handläggningstid. Resultatet av en kulturmiljöanalys kan utgöra ett sådant underlag tillsammans med en beskrivning av arbetsföretaget, kartor, shaper med mera.

Förslag 5.3.6 MKB till länsstyrelsen innan den lämnas in till EI

I rapporten rekommenderas att nätägaren att vid behov föra en dialog med länsstyrelsen om att få lämna in MKB:n för granskning för ansökan lämnas in till EI. Länsstyrelsen ser positivt på åtgärden som sådan och anser att i vissa fall kan det ha betydelse för exempelvis minska kompletteringsbehov både från EI och från Länsstyrelsen efter EI:s remiss. Länsstyrelsen anser dock att det behöver förtydligas och styras upp i vilka fall detta ska göras, och hur det ska gå till. "Vid behov" är troligen inte samma för nätägaren och länsstyrelsen och risken är stor att det många kommer vilja lämna in sin MKB för säkerhets skull.

Detta steg är en helt ny arbetsuppgift för länsstyrelsen som kommer kräva en bred förankring inom myndigheten. Det kommer således leda till en ökad arbetsbelastning vilket kräver ökade resurser.

5.4.5 Tillträde till mark för undersökning

Länsstyrelsen vill påpeka att de undersökningar som avses i denna åtgärd kan kräva tillstånd eller samråd med Länsstyrelsen, kopplat både till natur- och kulturmiljövärden. Vilka tillstånd eller liknande som kan behövas är olika beroende på det aktuella området.

5.5 Kunskapsplattformen

I rapporten framgår att grunden för kunskapsplattformen har skapats genom den kartläggning av nätutvecklingsprocessen som har gjorts inom regeringsuppdraget kring kortare ledtider. Länsstyrelsen vill lyfta att kunskapsplattformen behöver kompletteras med avseende på kulturmiljö,

det är tydligt vid en genomläsning av rapporten att kulturmiljökompetens inte har deltagit i regeringsuppdraget.

Förslag 6.3 Styrning och finansiering av fortsatt arbete hos berörda myndigheter

Länsstyrelsen ser positivt på fortsatt samverkan mellan myndigheter och mellan länsstyrelserna för utveckling av gemensamma processer och arbetssätt. Länsstyrelsen delar den bedömning som framförs i rapporten om att arbetet riskerar att inte prioriteras om inte styrning eller finansiering finns. Länsstyrelsen välkomnar därför ytterligare utredning kring detta.

Deltagande

Beslut i ärendet har fattats av landshövding Lotta Finstorp efter föredragning av naturvårdshandläggare Sara Backéus. I beslutet har Cecilia Grusmark, enheten för samhällsplanering och kulturmiljö, medverkat.

Kopia till:

linnae.carlen@regeringskansliet.se